

Sygn. akt IV Ca 328/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lipca 2017 r.

Sąd Okręgowy w S. IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Mariusz Struski

Sędziowie SO: Wanda Dumanowska (spr.), Elżbieta Jaroszewicz

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Zadrozna

po rozpoznaniu w dniu 19 lipca 2017 r. w S.

na rozprawie

sprawy z powództwa A. W.

przeciwko Stowarzyszeniu (...)

w C.

o ustalenie

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego

w C. z dnia 6 marca 2017r., sygn. akt I C 1190/14

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala powództwo,

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 150 (sto pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt IV Ca 328/17

UZASADNIENIE

Powódka A. W. wniosła przeciwko pozwanemu Stowarzyszeniu (...) (...) (...) w C. pozew o: (pkt. 1) ustalenie istnienia prawa użytkowania działki o nr (...) o pow. 500 m⁽²⁾ znajdującej się na terenie ogrodów działkowych (...) w C.; (pkt. 2) stwierdzenie nieważności uchwały Z. (...)w C.: nr (...)z dnia 9.09.2013 r. i uchwały nr (...)z dnia 13.11.2013 r.

Postanowieniem z dnia 24 09 2014 r., żądanie zawarte w pkt. 2 pozwu, zostało przekazane do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S..

W uzasadnieniu swego pozwu, w części dotyczącej ustalenie istnienia prawa użytkowania działki o nr (...), jej interes prawny w ustaleniu, że przysługuje jej ta działka wyraża się w tym, że nie może w inny sposób usunąć zaistniały stan niepewności prawnej, dalsze trwanie takiej sytuacji spowoduje kolejne bezprawne przydzielanie działek innym działowcom w granicach działki powódki, co spowoduje całkowite pozbawienie przysługujących jej praw.

Pozwany po doręczeniu mu pozwu nie wdał się w spór, nie stawiał się także na pierwszą rozprawę, pomimo prawidłowego zawiadomienia. W konsekwencji powyższego SR wC. w dniu 8.04.2015 r. wyrokiem zaocznym uwzględnił roszczenie.

Pozwany wniósł sprzeciw od wyroku zaocznego.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w C. utrzymał w mocy w całości wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w C. z dnia 8 kwietnia 2015 roku. Z uzasadnienia tego wyroku wynika, iż został on oparty na następujących ustaleniach faktycznych:

17.08.2010 r. Zarząd R. (...)w C., działający w strukturach (...) Związku (...), podjął decyzję o przydzieleniu A. S. do użytkowania działkę nr (...), o pow. 500 m⁽²⁾. Funkcję Prezesa R. (...)pełnił wówczas L. B.. Wraz z w/w decyzją została wydana także uchwała Zarządu R. (...)nr (...)z dnia 17.08.2010 r. o przyjęciu na członka (...) A. S. i oddanie mu do użytkowania działki nr (...).

W dniu 2.11.2011 r. A. W. złożyła do (...) Związku (...) (...)w C. wniosek o przyjęcie jej w poczet członków i przydzielenie działki. W związku z powyższym została ona wpisana na listę osób oczekujących na przydział działki. Uchwałą nr (...)z dnia 7.11.2011 r. Zarząd (...) M. w C. pozbawił A. S. członkostwa zwyczajnego w (...) Związku (...) oraz prawa użytkowania działki nr (...). A. S. nie wniósł odwołania od powyższej uchwały. Uchwałą nr (...)z dnia 7.11.2011 r. Zarząd Komisaryczny R. (...)w C. podjął decyzję o: pozytywnym zaopiniowaniu wniosku A. W. z dnia 2.11.2011 r., którym ubiegała się o przyjęcie ją w poczet członków (...) Związku (...), przydzieleniu A. W. działki nr (...) z terenem przyległym oraz przyjęciu A. W. na członka zwyczajnego (...) i członka R. (...) w C.. W treści uchwały nr (...)z dnia 7.11.2011 r. zaznaczono, że ma ona charakter intencyjny. W decyzji o przydzieleniu działki zapisano, iż uprawnia ona do użytkowania przydzielonej działki.

7.11.2011 r. A. W. wypisała deklarację członkowską. W deklaracji tej Zarząd (...) M. dokonał w dniu 21.11.2011 r. adnotacji, w której powołano uchwałę i wskazano, że A. W. została przyjęta w poczet członków (...), a nadto, że przydzielono jej działkę nr (...) o pow. 500 m².

Uchwały nr (...)zostały podjęte w okresie gdy Prezesem R. (...)w C. był A. C. (ojciec A. W.).

Uchwałą R. (...) w C. z dnia 13.12.2011 r., nr (...), A. W. została przyjęta w poczet członków (...). Powódka uściśliła na rzecz (...)M. (...) w C. wymagane przepisami statutowymi opłaty.

W dniu 3.03.2012 r. (...) Związek (...) w G. wydał zaświadczenie nr (...)o ukończeniu przez A. W. szkolenia dla osób ubiegających się o przydział działki.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, iż powódka dokonała na przedmiotowej działce szeregu nakładów: zrealizowała podłączenie wody, nawiozła na powierzchnię działki warstwę urodzajnej gleby, od strony sąsiedniej działki, z której korzystał T. S. dokonała za jego zgodą inwestycji polegającej na postawieniu ogrodzenia i dokonaniu nasadzeń żywopłotu świerkowego.

27.02.2012 r. Zarząd (...) M. wydał powódce pozwolenie na budowę na działce (...) altany wraz ze zbiornikiem nieczystości. Za zezwoleniem Starostwa Powiatowego w C. z dnia 27.01.2014 r. postawiła ogrodzenie wokół działki wraz z bramą i furką.

Uchwałą nr (...)z dnia 9.09.2013 r. Zarząd Komisaryczny (...)w C. unieważnił uchwałę nr (...). W treści tej uchwały wskazano, że przyczyną unieważnienia uchwały nr (...)jest przydzielenie nieistniejącej w świetle planu zagospodarowania przestrzennego działki nr (...). Uchwałą nr (...)z dnia 13.11.2013 r. w/w Zarząd zobowiązał A. W. do usunięcia z działki (...) nasadzeń i ogrodzenia.

A. W. nie zgodziła się z w/w uchwałami i wniosła w stosunku do nich odwołanie.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, iż 19.01.2014 r. weszła w życie ustawa z dnia 13.12. 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych. Ustawa dała działkowcom możliwość wyboru – pozostania w strukturze (...) Związku (...) bądź utworzenia stowarzyszenia ogrodowego.

Sąd Okręgowy w S., wyrokiem w sprawie o sygn. akt I C 57/15, z dnia 18.11. 2015 r. stwierdził nieważność uchwał: nr (...)z dnia 9.09.2013r. i nr (...)z dnia 13.11.2013r. Apelacja pozwanego Stowarzyszenia (...) (...) w C. od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 13.10.2016 r. (sygn.. akt V ACa 83/16).

20.03.2014 r. S. i J. M. przesunęli granice swojej działki kosztem działki (...), uszczuplając tę ostatnią o 200 m², niszcząc przy okazji istniejące nasadzenia na działce (...).

Mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne Sąd rejonowy uznał, iż sprzeciw pozwanego od wyroku zaocznego okazał się bezzasadny w związku z czym sąd zgodnie z przepisami k.p.c., a konkretnie art. 347 k.p.c. utrzymał wyrok zaoczny w mocy.

Sąd wskazał, iż powództwo w części dotyczącej ustalenia zostało oparte o treść art. 189 k.p.c. a jego przesłankami są interes prawny powoda w dokonaniu żądanego ustalenia oraz istnienie stosunku prawnego lub prawa, którego powództwo dotyczy. Zaprezentował przy tym pogląd, że w orzeczeniach SN pojęcie interesu prawnego jest interpretowane szeroko z uwzględnieniem szerokiego dostępu do sądów celem zapewnienia ochrony prawnej w postaci ustalenia prawa lub stosunku prawnego. Szeroki dostęp do sądu jest gwarantowany m.in. art. 14 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych Dz. U. 1977 nr 38, poz. 167, a także przez Konstytucję RP (art. 8 ust. 2, art. 45 ust. 1 i art. 241). Stwierdził też, że zgadza się z ukształtowanym w orzecznictwie i doktrynie poglądem co do tego, że interes prawny (w rozumieniu art. 189 k.p.c.) występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa.

Następnie Sąd Rejonowy stwierdził, że w niniejszej sprawie powódka ma interes prawny, gdyż właśnie w związku z działaniami pozwanego, który swoimi uchwałami spowodował powstanie niepewności co do tego czy powódce przysługuje prawo użytkowania działki. Gdyby nie wydane uchwały przez pozwanego pozbawiające powódkę jej członkostwa, budowane w oparciu o twierdzenia, że działka nr (...) nie istnieje nie powstałby stan niepewności co do tego czy powódka faktycznie ma czy też nie ma możliwości korzystania z działki (...).

Sąd I instancji uznał też, że w sprawie została spełniona także druga z przesłanek tj. wykazanie przez powódkę, że prawo użytkowania (dzierżawy działkowej) działki (...) faktycznie jej przysługuje, bowiem powódka przedstawiła uchwałę nr (...)z dnia 7. 11. 2011r. w świetle, której A. W. została przydzielona działka nr (...).

Odnosząc się do zarzutu pozwanej, iż uchwałę została wydana z naruszeniem przepisów prawa, a wręcz sfalszowana, Sąd uznał, iż pozwana nie przedstawiła żadnych dowodów na to, że uchwała ta nie ma racji bytu w porządku prawnym. Sąd Rejonowy nie jest władny badać czy uchwała ta jest ważna czy też nie jest ważna. Jeśli uchwała nr (...) nie została zaskarżona w trybie przewidzianym przepisami prawa, w szczególności o jej nieważności nie orzekł sąd powszechny, a sądem tym zgodnie z art. 17.4² k.p.c. jest Sąd Okręgowy, to Sąd Rejonowy jest związany treścią tej uchwały. W konsekwencji Sąd Rejonowy uznał, iż nie może w tym zakresie prowadzić postępowania dowodowego, bowiem

wykraczałby poza swoją właściwość rzeczową.

Twierdzenia pozwanego co do tego, że niemożliwym było przydzielenie działki nr (...) powódce, albowiem działka ta nie istniała, Sąd uznał za bezpodstawne, bowiem powódka przedłożyła decyzję i uchwałę o przydziale działki z dnia 17.08.2010 r. A. S.. W ocenie Sądu dokument ten stanowił dowód prawdziwości twierdzeń powódki co do tego, że działka (...) w momencie, gdy była jej przydzielana (7.11.2011 r.) istniała.

Za niezasadny uznał Sąd również zarzut braku legitymacji biernej po stronie pozwanego, zgadzając się z argumentacją SO w S., zawartą w uzasadnieniu do wyroku z dnia 18.11.2015 r. (sygn.. akt I C 57/15) w części dotyczącej istnienia po stronie pozwanego legitymacji biernej.

Dalej Sąd wskazał, iż utrzymując w mocy wyrok zaoczny, utrzymał również w mocy rozstrzygnięcie o kosztach, które zostało oparte o treść art. 98 k.p.c.

Apelacje od tego wyroku złożył pozwany. Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił naruszenie art. 189 kpc przez przyjęcie, że powódka ma interes prawny, podczas gdy może ona poszukiwać ochrony prawnej w inny sposób oraz naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez dokonanie sprzecznych z zebrany w sprawie materiałem dowodowym ustaleń w zakresie istnienia działki nr (...) oraz przesunięcia granicy działki (...) i przyznanie wiarygodności mapie sporządzonej przez geodetę K. M.. W konkluzji apelacji pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie wyroku zaocznego z dnia 8 kwietnia 2015r. i oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie z uwagi na kwestie materialnoprawne, które sąd drugiej instancji bierze pod uwagę z urzędu (uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 s. - zasada prawna z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, L.), które stały się również przedmiotem zarzutu apelacyjnego. Przed ich wskazaniem należy jednak podkreślić, że Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy i przyjmuje je za własne.

Wobec oparcia powództwa, wytoczonego w niniejszej sprawie o art. 189 kpc, na wstępie rozważań wskazać należy, iż Sąd Okręgowy podziela stanowisko wyrażone w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego w składzie 7 s. - zasada prawna z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 marca 2017 r., V ACa 201/16 – L.), że zagadnienie interesu prawnego przedstawia się odmiennie, gdy idzie o powództwo i zaskarżenie orzeczenia rozstrzygającego o powództwie. W wypadku powództwa w ogólności (nie tylko o ustalenie stosunku prawnego lub prawa) brak interesu prawnego powoduje jego oddalenie, nie zaś odrzucenie pozwu. Przyjmuje się, że skoro postępowanie cywilne powinno być działaniem celowym, warunkiem udzielenia sądowej ochrony prawnej jest istnienie obiektywnej potrzeby jej uzyskania przez podmiot dochodzący swych praw (interesu prawnego). Inicjowanie postępowań cywilnych i podejmowanie czynności procesowych przez podmioty prywatne musi być konfrontowane z tym, czy w konkretnym przypadku istnieje obiektywna potrzeba wszczęcia postępowania. Podobne założenie należy przyjąć, gdy podmiot prywatny podejmuje czynność w toczącym się już postępowaniu, tylko bowiem przez takie obiektywnie potrzebne działanie wykazany zostaje interes prawny w podjęciu przed sądem określonej czynności. W tym założeniu tkwi ogólna przesłanka poszukiwania ochrony prawnej przed sądem oraz idea odzwierciedlająca określone rozwiązania procesowe. Może ono też stanowić podstawę kształtowania przez ustawodawcę szczególnych przesłanek korzystania z różnych instytucji prawa procesowego albo ich kreowania w drodze interpretacji z już istniejących regulacji prawnych.

Pojęcie interesu prawnego w rozumieniu tego przepisu traktowane jest w piśmiennictwie jako szczególny rodzaj klauzuli generalnej, będącej elementem konstrukcji powództwa wniesionego na podstawie tego przepisu. Powinno być ono interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego prawa do sądów w celu zapewnienia ochrony prawnej w postaci ustalenia stosunku prawnego lub prawa w sensie pozytywnym lub negatywnym, jeżeli w konkretnym wypadku taka forma działalności jurysdykcyjnej, polegająca na czystej deklaracji sytuacji prawnej będącej przedmiotem ustalenia ze skutkiem wiążącym strony, jest wymagana rzeczywistą potrzebą jej udzielenia (vide: uzasadnienie uchwały SN z 17 grudnia 1993r., w sprawie III CZP 171/93, L.).

W rozumieniu art. 189 kpc interes prawny występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, która powinna być jednak obiektywna, tj. zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywna - według odczucia strony powodowej. Interes ten należy rozumieć jako potrzebę wprowadzenia jasności co do konkretnego

stosunku prawnego lub prawa - w celu ochrony przed groźącym naruszeniem sfery jej uprawnień (vide: wyrok SN z 24 marca 1987 r., III CRN 57/87, L.).

Dotychczasowy dorobek judykatury wskazuje też na to, iż powództwo o ustalenie jest niedopuszczalne, gdy istnieje możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie. W takich sytuacjach brak jest bowiem interesu prawnego, gdyż ustalenie jest tylko przesłanką do uwzględnienia roszczenia o świadczenie (vide: orzeczenie SN z 19.10.1959 r., 4 CR 537/58, NP 1960, Nr 9, s. (...), wyrok SN z 20.10.1970 r., II CR 190/70, OSNC 1971, Nr 6, poz. 106). Nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia albo nieistnienia stosunku prawnego lub prawa na podstawie art. 189 kpc osoba, która może inną drogą osiągnąć w pełni ochronę swoich praw (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 grudnia 2016 r., I ACa 767/16; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 201/97; z dnia 21 stycznia 1998 r., II CKN 572/97; z dnia 5 października 2000 r., sygn. akt II CKN 750/99; z dnia 4 stycznia 2008 r., III CSK 204/07; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2009 r., sygn. akt III CZP 79/09, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2016 r., III CSK 148/15 - L.). Przyjmuje się przy tym, że nie ma interesu prawnego ten, kto może poszukiwać ochrony prawnej w drodze dalej idącego powództwa.

Interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego będzie istniał wyjątkowo obok możliwości dochodzenia świadczenia wówczas, gdy ze spornego stosunku wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie powództwem o świadczenie nie jest możliwe lub na razie nie jest aktualne (vide: orzeczenie SN z 11.9.1953 r., I C 581/53, OSNCK 1954, Nr 3, poz. 65; wyrok SN z 2.6.2006 r., I PK 250/05, L.). Możliwość żądania ustalenia prawa, pomimo że samo roszczenie jest wymagalne może być uzasadniona szczególnym interesem strony powodowej (vide: wyrok SN z 13.11.1980 r., I CR 372/80, L.), który strona powodowa zobowiązana jest w procesie wykazać.

Utrwalony jest też pogląd, iż istnienie interesu prawnego powinno być wskazane przez powoda, który chce skorzystać z powództwa opartego na art. 189 kpc. On też obowiązany jest przytoczyć fakty uzasadniające ten interes, przy czym muszą być one udowodnione, a nie tylko uprawdopodobnione. Nadto dodać należy, iż Sąd ma obowiązek badania z urzędu istnienia interesu prawnego w każdym stanie sprawy, bowiem właśnie niezbadanie tej przesłanki jest równoznaczne z niewyjaśnieniem wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i może być przedmiotem zarzutu apelacji (art. 368 kpc), świadczy też o nierozpoznaniu istoty sprawy i dlatego sąd II instancji winien uwzględnić to niewyjaśnienie z urzędu (art. 378 § 2 kpc).

W realiach niniejszej sprawy, wobec prawomocności wyroku z dnia 18 listopada 2015 r., wydanego przez Sąd Okręgowy w S. w sprawie IC 57/15, którym stwierdzono nieważność uchwały nr (...) z dnia 9.09.2013 r. i uchwały nr (...) z dnia 13.11.2013 r., powódka jest nadal członkiem pozwanego i nie istnieje nakaz usunięcia nasadzeń z działki i rozebrania ogrodzenia. Obowiązuje również uchwała o przydzieleniu powódce działki nr (...) o powierzchni 500 m⁽²⁾, bowiem z zebranego materiału dowodowego nie wynika aby została ona skutecznie uchylona przez zarząd pozwanego lub jego poprzednika prawnego.

Wobec powyższego, powódce przysługuje roszczenie o świadczenie (o wydanie), jeżeli jej prawo władania przedmiotową działką zostało naruszone. Skuteczność tego ewentualnego roszczenia o świadczenie będzie uzależniona od ustalenia przez Sąd, po wykazaniu przez powódkę zgodnie z art. 6 kc, że przysługuje jej prawo, którego ustalenia dochodzi w niniejszym procesie. To oznacza, w świetle przytoczonych wyżej poglądów judykatury, że po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Okręgowego w S. w sprawie IC 57/15, przestał istnieć interes prawny powódki w ustaleniu istnienia prawa użytkowania działki o nr (...) o pow. 500 m², znajdującej się na terenie ogrodów działkowych (...) w C.. Nietrafny jest zatem, zdaniem Sądu Okręgowego, pogląd Sądu Rejonowego, przedstawiony w tym zakresie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Dla podkreślenia słuszności tej konkluzji można przywołać jeszcze poglądy judykatury, iż interes prawny w wydaniu wyroku na podstawie art. 189 kpc, zachodzi jedynie wówczas, gdy istnieje niepewność co do konkretnego stosunku prawnego lub prawa. Ta z kolei powinna być obiektywna, tj. istnieć według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko według odczucia wnioskodawcy. Nie ma interesu prawnego ten, kto może osiągnąć pełną ochronę swych praw w innym trybie niż art. 189 kpc (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 października 2016 r., I ACa

927/15 Legalis Numer 1533047). Potwierdzeniem tego poglądu jest również stanowisko Sądu Apelacyjnego w Łodzi, wyrażone w wyroku z dnia 9 maja 2016 r. (I ACa 4/16, Legalis Numer 1509059), że o interesie prawnym w rozumieniu art. 189 kpc można mówić wówczas, gdy występuje stan niepewności, co do istnienia prawa lub stosunku prawnego, a wynik postępowania doprowadzi do usunięcia tej niejasności i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, definitywnie kończąc trwający spór.

Wobec twierdzeń pozwanego, samo ustalenie, iż powódce przysługuje prawo użytkowania działki nr (...), nie zakończy definitywnie sporu między stronami, bowiem rozstrzygnięcie nie może zapaść bez dokonania badań na gruncie przez biegłego geodetę. Przeprowadzenie zaś dowodu z opinii takiej w niniejszej sprawie byłoby niedopuszczalne.

Stwierdzenie przez Sąd braku interesu prawnego powoda nie przesądza o dopuszczalności wytoczenia powództwa z art. 189 kpc, lecz skutkuje oddaleniem powództwa, gdyż stanowi on przesłankę merytoryczną dotyczącą przedmiotu postępowania.

Wobec powyższego, zbędnym stało się odnoszenie do dalszych zarzutów apelacji, dotyczących naruszenia art. 233 § 1 kpc.

Przedstawione względy skutkowały uwzględnieniem apelacji pozwanego na mocy art. 386 § 1 kpc i zmianą zaskarżonego wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 i 98 kpc oraz § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 1 rozporządzenia MS z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.